

हन्ति ॥ ॥ यद्वायमर्थ ऋचोऽस्याः । वृषभस्य वर्षणसमर्थस्य पर्वतस्य हिमवद्विन्ध्यदिः
 पृष्ठादियाना गह्वर्यो वह्न्यो नावो नौतार्या महानद्यो गङ्गाद्याः प्रचरन्ति स्व-
 सिचः स्वमात्मीयं यजमानक्षेत्रं सिञ्चन्ति ताः ता एव नावोऽधराक् अधस्तात् आ-
 ववृत्रन् राजसूययाज्ञिनोऽर्थायावर्तन्ते । किम्भूताः उदक्ताः अभिषेकपात्रेषु उत्क्षिप्ताः
 प्रक्षिप्ताः । तथा बुध्यं बुध्नशब्देन मूलमुच्यते तत्रभवं बुध्यं प्रधानमित्यर्थः अ-
 हिमहन्तारं शत्रूणां यजमानमनु रीयमाणाः यजमानं प्रति सिच्यमानाः ॥ का°
 [१५. ६. १.] चर्मणि त्रिविक्रमयति विष्णोरिति प्रतिमन्त्रमिति । अध्वर्युयजमानेन
 व्याघ्रचर्मणि त्रिभिर्मन्त्रैस्त्रिवारं पादप्रक्षेपं कारयेत् ॥ त्रीणि यज्ञेषु यजमानदेव-
 त्यानि । ह मदीय प्रथम प्रक्रम त्वं विष्णोर्व्यापनशीलस्य यज्ञपुरुषस्य जगदीश्व-
 रस्य त्रिविक्रमावतारस्य विक्रमणं प्रथमपादप्रक्षेपेण जितो भूलोकोऽसि । हे द्वि-
 तीय प्रक्रम त्वं विष्णोः विक्रान्तं द्वितीयपादप्रक्षेपेण जितमन्तरिक्षमसि । हे तृतीय
 प्रक्रम त्वं विष्णोः क्रान्तं तृतीयपादप्रक्षेपेण जितं त्रिविष्टपमसि । इदं मन्त्रत्रयं लो-
 कत्रयज्ञये हेतुभूतं तित्तिरिराह विष्णुक्रमान्क्रमते विष्णुरेव भूवेमांल्लोकानभिज्ञय-
 तीति । इमे वै लोका विष्णोर्विक्रमणं विष्णोर्विक्रान्तं विष्णोः क्रान्तमिति श्रुतेः
 [५. ४. २. ६.] ॥ ११ ॥

a. प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा वृषाणि परि ता बभूव । यत्कामास्ते
 जुहुमस्तन्नोऽश्वस्तु । b. अयममुष्य पितासावस्य पिता । a. वयं
 स्याम पतयो रयीणां स्वाहा । c. रुद्र यत्ते क्रिवि परं नाम तस्मि-
 न्द्रुतमस्यमेष्टमसि स्वाहा ॥ २० ॥

का° [१५. ६. ११.] शालाद्वार्ये जुहोति पुत्रेऽन्वारब्धे प्रजापत इति । ततः स-
 दसः शालायामागत्य पुत्रेऽन्वारब्धे शालाद्वार्येऽग्नौ जुहोति ॥ प्रजापतिदेवत्या
 त्रिष्टुब्धजुर्मध्या तृतीयचतुर्थपादमध्येऽयममुष्येतियजुर्पुक्ता । हे प्रजापते त्वत्तः अ-
 न्यो देवताविशेषः तानि एतानि विश्वा विश्वानि सर्वाणि वृषाणि नानाजाती-
 यानि वर्तमानभूतभविष्यत्कालविषयाणि न परिवभूव परिभवितुं समर्थो नाभूत्
 परिभवः सृष्टेरप्युपलक्षणम् तदन्यो देव एतानि भूतानि सृष्टुं संकृर्तुं चाप्यशक्त